نصیحت

ایکنچی

یالکز قز بالالر ایچون

(علم اخلاقدن سکزنچی جزء)

اثر:

رضاءالدین بن فخرالدین

اوفا

۱۳۱۹ سنه

Дозволено цензурою С.-Петербургъ 30 Декабря 1902 г.
Типографія М.-Ф. КАРИМОВА въ Оренбургѣ, 1903 г.

نصیحت

بسم الله الرحمن الرحیم

ای حرمتلو قزلر! و ای عزتلو قارنداشلر! سزلره معلومدرکه خلقی گوزل اولان قزبالا، بتون عائله‌سی ایچون، الوغ بایلق وسعادتدر. وقارنداشلری ایچون قیمتلی خزینه‌در. اوسدکی صوکنده برایرگه اخلاص ایله یاردمچی وایبدشدر. بوکبی قزبالا ایله مدحلنورلر، وبو کبی قز بالالری، اك توبان خلقلردن باشلاب، اك بیوك آدملرگه قدر، جمله‌سی مدح ایدرلر.

اوقومش، وخلقنی تربیه ایلمش قز، آلتوندن بهالی واینجودن قدرلی بایلقدرکه بوکبی قزلرك کولکه‌لری اك یراق قارنداش وبیلشلره قدرایرشور. قارنداش قبیله آره سنده دکل، خلقلی وکوزل تربیه‌لی کیمسه‌لر ایله بتون ملت وبتون دنیا خلقی تفاخر ایدر.

ادبلی کیمسه‌لری (حدیثلر خبرینه کوره) جناب‌الله سور، خلق‌ده سور، اسمی صوکلره قالور، دنیاده معتبر وآخرتده‌ده مسعود اولور. هرکیم بونی مثال ایدر، هرکیم خیردعاء ایله یاد ایلر، صاغنور.

ادبسز کیمسه‌لر ایسه بونك خلافنچه الله تعالی قاشنده حرمتسز، وخلق کوزنده دشمن کورلور، اسمی سویله‌نلماز، دنیادن اوتدکنده هر کیم راحتلنورده برایکی ساعت کچدکنده تمام اونودلنور، وکویادنیایه کلممش کبی حساب ایدلنور.

اکرده ادبلی اولمق استرایسه‌کز (بونی استمیان کیم اولور؟) کوزل خلقلری اوکرنکز، کوزل خلقلی اولسکز، کوزل خلقلره عادت

ایدگز. انسان اولمق ارزوسنی ایدن کیمسه‌لر ایچون کوزل خلقلی اولمق ' ینکل براشدر.

بزم بواورنده یازه‌چق نصیحتلرمزده کوزل خلقلردن اك کرکلو اولانلریدر. بیورکز خانم افندیلر بره‌رتبه اولسون اوقوگز، و بری کلدکنده ' عمل هم ایدگز، همنلی ومسعود کیمسه‌لر، کیم طرفندن اولسه‌ده اولسون ' نصیحتلره قولاق صالورلر ' ونصیحت ایدوچیلرك کمچیلکلرندن کوز یومارلر.

١

آتا وآنا ادبلری

١ — حرمتلو قزلر! آتاکزه حرمت ایدگز ' آلدنك وآردنده کامل خشنودلق اوزرنده آنك ادبلرنی رعایه ایله‌گز، آتاوآناکزی اخلاص اوزرنده سوگز. وصیتلرنی یرینه کتورکز ' مرادلرینه قارشو کلمه‌گز ' قاتیغ کوکللی اولمه‌گز ' آنلری حسرتلندرمه‌گز ' باراجتهادگز ایله آنلاری رضالندرگز. آتا وآناسینه اطاعتلی وعلم ایله زینتلنمش قزلرك عادتلری کوندن کون کوزللنور ' دوست وبیلشلری آره سنده اسمی حرمت ایله سویله‌نور. اما آتاوآناسنی حرمتسز ایدن وآنلرك سوزلرینه قولاق صالمغان قزلر، محبتسز اولورلر، آتا وآنالری ده اوزلرنی سومز ' چیت کیمسه‌لر کوزنده هم خوارکورلورلر ' دنیاده کوزل ترکلك هم ایله آلمازلر.

٢ — آتاکز حضورنده اوطوردیغکزده ادب ایله اولگز، کوب کوله‌گز، کیوملرکز ایله اوینامه‌گز ' آنك داوشندن آرتق داوش ایله سویلمه‌گز.

٣ — آتاگزدن باشقه کیمسه‌دن ' کرك اك یاقین کیمسه‌گزده

اولسون، هیچ شیٔ صورمه‌کز، چونکه بویله کیم طوغری کلدی ایسه آندن نرسه صورمق قزلرك کوکلی بوزلورغه سبب اولور. آتاکزدن صوردیغکزده هم چیت کیمسه‌لر یوق وقتلری کوزادوب، غایت ادب اوزرنك صورکز، وبیرمادکنده کوب تکرارلمه‌کز.

۴ — آتاکز غائب ویاکه وفات اولدیغنده آنك یرینه قالمش طوغمه‌لرکزی آتاکز حکمنك بیلوکز.

۵ — آقچه ویاکه باشقه عزتلی شیلرکزی آنالرکز الندهٔ صاقله‌کز. آناکز رخصتندن باشقه آشامق وایچمك نرسه‌لرینه قول صوزمه‌کز، کوچکز یندکی ایله یورت واوخدمتلری طوغروسنك آنالرکزه یاردمچی اولکز، آنلرك قول آره‌لرینه کرکز. اوخدمتلرنی باشقاررغه اوکرنکز، تیك طورمه‌کز، عذرسز یاطمه‌کز، اوست وباشکزی بچراق یورتمه‌کز.

۲

طوغمه‌لر ادبی

۶ — برطوغمه‌لرکزی حرمتلی طوتکز، آنلرایله ادبلی‌اولکز، چونکه آتاوآنالرکزدن صوك الك یاقین کیمسه‌لرکز طوغمه‌لرکزدر.

۷ — اوزکزدن الوغ اولان طوغمه‌لرکزنی آتا وآتاکز یرنده حساب ایدکز، آنلره داوش کوتارمه‌کز، آنلر ایله نزاعلاشمه‌کز، آنلرسوزینه خلافلق ایتمه‌کز، آنلری سوکز.

۸ — کچکنه طوغمه‌لرکزه شفقتلی اولکز، آنلری رنجتمه‌کز، آنلرالنك اولان نرسه‌لری قچقردوب آلمه‌کز، چونکه بو شیلر آنلرك کوکللری بیوقمقینه وآتا هم آنالرکزك آچولانولرینه سبب اولور. قزلرك ادبسز اولمقلرینه هم علامت اولور.

٩ — السكزده برنرسه اولديغنده كچكنه طوغمه‌لركزی قزقدروب قارادوب طورمه‌كز، بلكه آنلره هم الوش چقاركز، هر نه ایسه آنلره بیك شفقتلی اولكز.

١٠ — طوغمه‌لركزدن ناكاه ادبسز اشلر كورلور ایسه‌ه، یومشاقلق ایله كنه: «بواش عیبدر اشلمه‌كز!» دیه خاطرلرینه‌توشركز. حق یولی، بیلدككز كبی كوسترکز.

١١ — طوغمه‌لركزی آتاو آنالركزه یمانلاب سویلمه‌كز، دیللركزی آدم یمانلامقغه عادتلندرمه‌كز.

٣

قارنداشلر ادبی

١٢ — آتالركز وآنالركز ایله بر طوغمه‌لری وآنلرك بالالرنی وباشقه قارنداشلركزی حرمت ایدكز، آنلری یاقین كوركز، غیبتلرنی سویلمه‌كز، آنلرك حرمتلی كیمسه‌لر ایدكنی هیچ اونوتمه‌كز.

١٣ — آتاو آنالركز رخصت ایتدكی وقتده قارنداشلركزی زیارت ایدكز، خسته‌لنسه‌لر حاللرنی صورای واركز، چیتده اولانلرنی بیلشوب طوركز، آنلرك شادلقلرینه شادلانكز، قایغولری اولدیغنده قایغولرنی اورتاقلاكز. آنلرك خدمتلرنی باشقاركز.

١٤ — قارنداشلرك الوغلرینه، آتالره اولان حرمت مثالنده حرمت ایله‌كز، كچوكلرینه طوغمه‌لره اولان شفقت مثالنده شفقت كوسترکز.

۴

کورشیلر ادبی

۱۵ — یاقین کورشیلرگزك حقلرنی رعایه ایدگز، بونلری قارنداشلرگز کبی کورگز، آنلرك حاللرندن غافل طورمه‌گز، حاجتلرنی اوته‌گز، خسته‌لرینك حالنی صورگز، قایغو وشادلقلرنی اورتاقلاشگز، چیتلره کتدکلرنده حاللرنی بیلشوب وصوروب طورگز، حاجت وقتلرنده یاردم ایدگز، آنلره ایزگولك ایسته‌گز، ممکن قدر احسان ایله‌گز.

۵

او ادبلری

۱۶ — او ایچنده اولانلر ایله گوزل طورگز، آنلره آچق یوز وادب ایله اولگز، او ایچنده اولانلری حتی خدمت ایدوب یوروچیلرده اولسون رنجتمه‌گز، خاطرلرنی قالدررلق سوز آیتمه‌گز، چونکه بوشیلر عقلسزلق علامتی اولور.

۱۷ — خدمت ایدوچیلر ایله اوینامه‌گز، آتالرگز رخصتندن باشقه آنلره یومش قوشمه‌گز، وآنلره کوب قاتشمه‌گز، آنلر ایله اوزون سویلشمه‌گز، چونکه بویله ایتلك خدمتچیلر کوزنده حرمتسز اولمغه ویارامغان سوزلر ایشتمیه وآخری خیرسز اشلره دوشمیه سبب اولور.

۱۸ — نرسه صوردیغکز ویاکه یاردم استه‌دکگز وقتلرده کرك خدمتچیلرده اولسون: «شویله ایت! بویله ایله!» دیمای: بلکه «شویله ایده کورسه‌گزله! وبویله ایله سکزله!» مثالنده یومشاق سوزلر استعمال ایدگز.

۱۹ — ایشك، ترزه کبی او نرسه‌لری ایله اوینامه‌گز، یوقاری

اورنلره چقمه‌گز؛ بیوك یرلردن سیکروب دوشمه‌گز؛ قویاشده‌بر طوتاشدن اوزون وقت اشسز یورمه‌گز؛ اورام ویوللره پیالا وچینیاق واتقلری، برنگی وقیار قابغلری، تاشـلامه‌گز. الحاصل بوروچیلرك آیاقلرنی جراحتلندره‌چك، ویاکه آیاقلری تایوب یقلولرینه سبب اوله‌چق، هم پاکلك وطهارته خلاف اوله‌چق شیلری اشامه‌گز.

۲۰ — حاجت اوته‌رکه چقدیغکزده، کیوملرگزی یخشی کیوکز، چینك وایوق کبی شیلر ایله گنه (کاوش وباشمقدن باشقه) حاجتخانه‌که کرمه‌گز، کرکان وقتك صـول آیاق ایله کروب، چقدیغکزده اوك آیاقگز ایله چقکز. بواورنده‌ضرورت اولمغانك هیچ سویلشمه‌گز، دعالق ویازولی کاغدلری یانکزده بولندرمه‌کز، کاغداستعمال ایتمه‌گز (۱).

۲۱ — هربراشك بروقتی، وهر وقتك براشی اولوب، وقت اوتدکندن صوك، آدم اوغلی اك کرکلی هنرلرنی اوکرنمکدن محروم قالنه‌چغی ایچون، اوایچنده‌اوله‌چق واشلنه‌چك اشلرك جمله‌سنی‌اوشبو یاش چاغکزده اوگره‌نکز.

۲۲ — اوایچنك ماهر آش‌پشروچی اولدیغنك، یانندن آیرلمای، آنك هنرلرندن درس آلـکز، آنك کبی پشره بیلمیه اوکره نکز، اك تکلفسز لکن لذتلی آشلر حاضرلمیه، بیلوگز.

۲۳ — اوطونلرك نه کبیسی کوزل ونه کبیسی فنا ایدکنی، چی اوطونلری نیچوك کیبدررگه ونیچوك حاضرلرگه تیوش ایدکنی، سوت وقایماقلری آچیمقدن؛ ایت ویمش نوعلرنی بوزولمقدن؛ شرپی، پچاق، بالته، بز، اوراق، چالغی، قاینار آش وسموار کبی‌قورقنچ نرسه‌لری، اسپرت، یودا، میشیاق، کبی آغو وزهرلی صولری،

---

(۱) کاغد ایله سورتمك سببندن معلوم اورنغه خسته‌لك پیدا اولنه‌چغی طبیبلر طرفندن روایت ایدلنور.

بالالردن وبالالری بونلردن نیچوك صاقلارغه کرك ایدکنی، صناکز وکوزل آکله‌کز.

٢۴ — خطاٴلق ایله استعمال ایدلماسون، ویاکه کرك وقتنده تابلمای‌طورماسون ایچون، اون، صو، بورچاق، روشنك اولان دوا وزهرلرك کاغدلرینه وشیشه‌لرینه، اسملرنی یازوب قویارغه عادت ایدکز.

٢٥ — باشغه‌ایس تیکانك، یاکه هوا بوزولوب‌طن‌بتکانك، آغو ایله زهرلنکانك، تن پشکانك، وجراحتدن آرتق قان آقغانك؛ بوزن قاناغانك، اعضالر اوشگانك، هوش کینکان‌وقتده، اك برنچی‌وضررسز یاردم نه‌لر ایدکنی کوکلکزه آلکز، وبیلوکز.

٢٦ — کیوملرکزده اولان یرتقلری سوتکلری، کورندکلری ساعت ایله اوزکز یامه‌کز، اوزکز تکوکز، کرلرکزی یووکز. کرلری نیچوك کیبدررگه ونیچوك اوتوکله‌رگه، صابونی نه روش ایله ونه قدر استعمال ایدرگه کرك ایدکنی، اینه‌سندن یبینه قدر وقلاب بیلوکز.

٢٧ — کیوملرکزی اوزکز کیسوب اوزکز تکلوکز، ایدنلری سبورکز، یووکز، باقر ویز ساوت هم سه‌وارلری آغارتکز، هرچای ایچدکدن صوك چینیاقلری یووب قویکز، اشکاف، اوستال وغیر یرلرده اولان توزانلری تمیزله‌کز، اورومچك (اورمکوچ) اویالرنی بتورکز، آونك هواسنی صاف طوتارغه اوگره‌نکز.

٢٨ — اوایچنك اولان شیلرك اك بیوکلرندن اك کچوك واکواق تویاکلرینه وارانچه، دنیاده اولان بتون ترکلکك نیکزیدر، بونلری ایسه یرلو یرنچه استعمال ایتمك بتون خانه‌لری توزه‌تر، واکرده بونك خلافنچه اوله‌رق یرلو یرنچه استعمال ایدلماز ایسه، بتون خانه‌لری خراب ایدر. شونك ایچون اوایچنده اولان شیلرك هتی اك

کچوکلرینه وارانچه‌یه قدر، بیلوب نه روشچه ترتیب ایدرکه، ونه روشده استعمال ایدرگه، تیوش ایدکنی آڭلاڭز.

۲۹ — بیوك عالملر: «آدم اوغللری آره‌سنده بوره‌کده اولان یخشی ویمان اشلرك جمله‌سینك باش سببی خاتونلر اوله‌چقدر. بایلق جهنمچه خراب اولمش اولرنك سببی ده، اوده اولان خاتونلردن صورڭز!...» دیدکلرندن کله‌چك کونلر، بتون بتون سزك الکزه ونه کبی بیوك خدمتلر اولسه‌ده اولسون سزه امانت ایدلنه‌چکدر. بناءً علیه بوکونلرڭزده گوزل اداره وگوزل تربیه ایده بیلمك ایچون حاضرلنکز. یول باشی اولوب آلوب واردیغکز کروانلری چوللره آداشدرماز، واوسنکزه آلوب چقمش کمه‌لری قوملغه اوطورتمه‌ز قدر علملری بوکونده حاضرله‌ڭز.

۶

مکتب ادبلری

۳۰ — ایرته اویقوڭزدن طوردیغکز ایله طهارت آلکز. یخشی سورتکز، ساچلرڭزی تاراڭز، کوندزگی کیوملرڭزی کیوڭز، چای ایچدکدن صوك سبقلرڭزی آلوب تکرار ایله‌ڭز.

۳۱ — مکتبه ممکن قدر ایرته بورڭز، معلوم وقتی یندکنده باشقه‌لرك آیندکلرنی کوتمای، اوزڭز بیلوب حاضرلنه‌ڭز، وکشی آینمازدن مقدم چقوب کیدڭز.

۳۲ — مکتبه واردیغکزده ادب ایله اوز اورنکزه اوطورڭز، درس وقتنده سویلشمه‌ڭز. علم اوگرنمك ایچون اخلاص طرشکز، ادب اوگرنکز، کورکام خلقلی اولمقنی اولوغ بخت دیه بیلوڭز، یاش وقتلر، عمرده برگنه مرتبه کلدکنی، بووقت براوتوب کتدکدن صوك کیرو

قاینوب کلمه‌دکنی، یاش وقده تربیه آلمغان کیه‌سه، صوڭره هیچ تربیه آلمیه‌چغنی، علم وتربیه یولنده هیچ نرسه‌نی قزغانورغه یارامادیغنی، اونوتمه‌ڭز.

۳۳ — کتاب، کاغد، وباشقه یازو اسبابلرڭزی پاك طوتکز، قلمکزی کیومکزه وساچلرڭزه سورتمه‌کز، وآغزڭزه، قاپمه‌ڭز، بو شیلر ایسه بردن ادبه خلاف، وایکنچیدن خسته‌لکه سببدر. بارماقلرڭزی هم بچراتمه‌ڭز، ناکاه، بچرانور اولسه، صو وصابون ایله یخشی یووڭز.

۳۴ — مکتبده اوینارغه رخصت ویرلدکی زمان، ادب ایله اولکز. اوینار ایچون یخشی هوالی اورنلری ازله‌کز، بچراق اورنلرده، توزان وبالچق آره سنده هم قویاشده اوینامه‌ڭز. چونکه بو شیلردن آدم اوغلینه خسته‌لك پیدا اولور.

۳۵ — مکتبه‌وار دیغکز وقایتدیغکزده تربیه‌سز قزلر ایله براکده یورمه‌ڭز. کیبت حضورلرنده وباشقه قزق اورنلرده تماشا ایدوب طوقتاب طورمه‌ڭز، بلکه الوغ کیمسه‌لر کبی توپ توز اوله‌رق ادب اوزرنده یورکز.

۳۶ — اوه قایتوب کردکزده، آتاو آنالرڭزایله ایسانله شکز، اللرنی اوبکز، بوندن صوك کتابلرڭز ویازو نرسه‌لرڭزی بیلکولی اورنلرینه قویکز، کیوملرکزی هم یرلو یرنچه اورناشدرکز.

۳۷ — آتالرڭز، ویاکه باشقه بیوك ذاتلر وحرمتلو قوناقلر اکرده سبقلرڭزی اوقودوب باقمق استرلر ایسه، اصلا نازلنمه‌کز، قارشمه‌کز، بلکه فرمان ومقصودلرنی کامل راحتلك اوزرنده یرینه کتورڭز.

۷

معلمه‌لر ادبی

۳۸— سزلری، کوزل وعقللی کیمسه‌لر اولسونلر، دیه تربیه ایتمکلک اولان معلمه‌لرکزی الوغلا کز، نصیحتلرنی یرینه کتورورکه طرشکز، سوزلرینه قارشو کلمه‌کز، بونلری آنالرکز کبی کورکز، آنالرکز درجه‌سنده سوکز، آنلر حضورنده ادب اوزرنده اولسکز، هر سوزلرنی اخلاص اوزرنده ایشتکز.

۳۹— درس وقتنده ال آیاقلرکز ایله اوینامه‌کز، چیت طرفلره قاراشدروب اوطورمه‌کز، یانکزده اولانلر ایله سویلشمه‌کز. درسکز دکل کتابلری آقتارمه‌کز.

۴۰— معلمه‌کز سوز صور دیغنده طوغری قاراب طورکز، اللرکزی کوکرککزه قویکز، نه صوردیغنی یخشی آکلاکز، وبیلدککز جوابی آچق داوش ایله ویرکز، اعتبار ایله سویله‌کز.

۴۱— بیلمکان سوزلر، وآکلاشلمای قالان درسلر اولسه، معلمه‌دن ادب اوزرنده صورکز، درس وقتنده باشقه شیلره ذهن بیارمه‌کز.

۴۲— معلمه‌لر ایله چقرشمه‌کز، بلکه آنلرك فائده‌لی نصیحتلری ایله عمل ایدکز، تربیه‌لرنی غنیمت بیلوکز، تربیه‌لی وکوزل خلقلی آدملر اولورغه طرشکز

۸

ایبدشلر ادبی

۴۳— مکتب ایبدشلری ایله انصاف اوزرنده اولسکز، آنلری طوغمه‌لرکز مثالنده کورکز، ادب ایله سویله‌شکز، آچق یوز ایله قارشو

اولكز، حسرتلرنی وشادلقلرنی اورتاقلاشكز، كه‌چیلكارندن كوز یومكز.

۴۴ — ادبسز اشـلری وبوزوق خلقلری كوره باشـلاغان ایبدشلرگزدن، صاقلق ایله سیزدره‌ای آزآز یراق اولوب، صوكره تمام آیرلكز، وبر دخی كلوب قوشلمه‌گز.

۴۵ — ایبدشلرگزه اوزگزی مدح ایتمه‌كز، آنلره تكبرلنمه‌كز، آنلری مسخره ایتمه‌گز، آنلردن كولمه‌كز، دیل وقول ایله آنلری قورقوتمه‌كز، آنلره حسرتلی خبرلر سویلمه‌گز، آنلر ایله عادتدن‌طش اوینامه‌گز، ادبه خلاف اشلرنده بولنمه‌گز.

۴۶ — تربیه‌سـز قزلر ایله صحبت ایتمه‌كز، آنلر ایله دوست اولمه‌گز، بونلر ایله دوستـ، اولمق وقاتشوب یورمك، خلق بوزار ایچون الك كوچلی سبب ایدكنی اونوتمه‌گز.

۴۷ — ایبدشلرگزه حرمت ایله اولكز، تربیه‌لی قزلرك صحبتلرنی غنیمت بیلوگز، آنلرك خلق وفعللرندن كوچركچ آلكز. آره‌گزی زمان آیر دیغنلكده، بربرگزی اونوتمای حاللرگزی بیلوب ممكن اولدیغنلكخط یازشوب طورگز.

۴۸ — آدم اوغلینك درجه‌سنی بیلدروب طوروچی نرسه، بر ایكی‌گنه یول اولسه‌ده، یازوش مكتوبیدر. ایكی اوچ یوللق خط ایله خلق، یازوچینك مرتبه‌سنی آچق بیلورلر. شونك ایچون خطلرگزی غایت دقت وفكر اوزرنلك یازگز.

۴۹ — اوز اسمگزه اولمیان مكتوبلری آچمه‌گز، امضاسز اوله‌رق یاكه واق تویاك كاغدلره، كتاب ودفترلردن یرتوب آلنغان كاغد كیساكلرینه هیچ وقت مكتوب یازمه‌گز، مكتوبلرگزی كانوره‌تسز یبارمه‌گز، مارقه‌سز اولدیغی حالك پوسته‌یه ویرمه‌كز.

٩

يوز ادبلری

٥٠ — یوز، کوکلك کوزکیسی، آدملرك شفقتلی وقاتیغ اولمقلرینك بیلکوسی، اولدیغندن، هر وقت یوزکز طوغروسنده اعتبارلی اولکز، برکیمسه ایله سویلەشدکلکزده ایکنچی طرفه باقوب، طورمەکز، اوزکزه باقمیان کیمسه ایله سویلشمەکز، حسرتلی کیمسه یوزینه کولمەکز، شاد کیمسه یوزینه حسرت ایله باقمەکز، بلکه حسرتلیلرك حسرتلرنی ینکللشدرر روشچه اولکز.

٥١ — ایپدشلرکز ایله برلکده اولدیغکزده آنلره خوش یوز ایله اولکز، آنلرك راحتلرنی بیارر روشده قارانغو چهرەلی طورمەکز، مجلس وطویلرده اولدیغکزده هرکیمه آچق یوز کوسترکز، لکن آرتق کولمەکز، وقار وصبر اوزرنده اولکز.

٥٢ — کوزکزه ضرر اولماسون ایچون، بیك یاقتی هم نچکه نرسەلره، آق وقزل توسلره اوزون وقت قاراب طورمەکز. کوز ایچون ضررسز توسلر، یاشل وکوك توسلردر.

٥٣ — یوزکزی صاف وصابونلی جیم صالقون صو ایله هر وقت یووکز، لکن زینتلنمك نیتی ایله یوزکزه کرشان واینلك؛ ایرنلرکزه قزل، قاشلرکزه قاره بویاولر سورتمەکز، الله تعالی یارادمش اعضالرکزی شریعت بیورمغان روشچه بوزمەکز، بوشیلر ایسه تربیەسز وتوبان خلقلر، علامتیدر.

٥٤ — بعض وقت آقراباد (سیرك دیلیسی) کبی، بیتلرنی واللرنی بویاغان خاتونلر کورر ایسەکز، هرنه قدر قزقلی وکولکو اولسەلرده، صبر ایدکز کولمەکز، بلکه تربیەسزلکلرینه تأسف ایدکز، قایغورکز.

١٠

آغز ادبلری

٥٥ — تشارکز ایله طرناقلرکزی اوزمه‌گز، دیلکز ایله ایرنلرکزی یالاه‌گز، ایرنلرکزی قسمه‌کز، سویله شدکلز وقت آغزکزدن توکرك ساچمه‌کز، خلق حضورنده ایسنمه‌کز، کیکرمه‌کز، توچکرمه‌کز، ایسنه‌دکلز وقت هم یوتاللدکلزده سویلشمه‌کز، بلکه یاولق ایله آغزکزی اورتکز، هم چیت طرفه باشکزی چویرگز؛ یوتال وایسنمه‌ك قات قات اولسه، خلقك راحتنی بوزماز ایچون مجلسدن چقوب طورکز.

٥٦ — بیوکلر سویله‌شور ایکن، سوزه قاتشمه‌کز، وکندیکزه خطاب اولنمادیغنده آنلر حضورنده سویلمه‌کز. سویله شدکلز وقت آرتق یاواش وبیك قچقرمه‌کز، برسوزنی کوب مرتبه قاتلامه‌کز.

٥٧ — سویله‌شدکلزده، عقللی کیمسه‌لر مثالنده آز وآقرونلق اوزرنده سویله‌گز. سویله‌شور ایچون ایب‌شلرکز ومجلسده اولانلره هم وقت قالدرکز، سویله‌وچی اولدیغنده دکلاگز. دکلاوچی اولدیغنده یخشی سویله‌گز، کشی سوزنی آخرینه قدر صبر ایدوب دکلاکز.

٥٨ — برکیمسه سوز باشلادیغنده ضرورت اولمادیغنده، شول حالنچه قویوب کتمه‌گز، الوغ کیمسه‌لر سوزینه قارشوسویلیه‌چك سوزگز اولدیغنده مناسب وقتنی کوتوب ادب اوزرنده سویله‌گز.

٥٩ — آکلارغه تیوشلی اولان برسوزی تمام آکلامادیغکز حالده: «آکلامادم دخی سویله!» روشنده تربیه‌سزلك کوسترمای: «آکلاب ینه آلمادم، دخی سویله‌مك ممکن اولمازمی؟ رحیم ایدوب سویلر ایسه‌گز بلکه آکلار ایدم!» دیمك کبی انصاف اوزرنده اوتونکز.

٦٠ — سویله‌شدکگزده قچقرمه‌گز، ینکللنوب وقزوب کتمه‌گز، داوشکزی بوزمه‌گز، اوزگز آکلامازلق سوزلری قاتلاتوب سویلتمه‌گز، هیچ کیمه‌یمان سوز آیتمه‌گز، خصوصا: «بیلمیورسن، یالان سویله‌یورسن، آکلامه یورسن!» دیمه‌گز. بویله سوزلر، الك تربیه‌سز آدملره خاص سوزلردر.

٦١ — سوزگزه قارشو کلوچی اولدیغنك آچولنمه‌گز، بلکه: «احتمال سزك سوزگزده‌درست اولور، لکن بن بویله بیلیورایدم!» دیمك کبی ادبلی وملایم جوابلر قایتارگز.

٦٢ — «بیلمیورسن، یالان سویلیورسن!» دیوچی کیمسه‌یه قارشو قانگزی هیچ بوزمه‌گز، احمقلر مثالنك قزمه‌گز، بلکه اوز سوزگزك درست ایدکینه، لطیف صورتده دلیل کوسترگز. لکن احمق آدملره هیچ برجواب ایدوب شغللنمه‌گز، بلکه سکوت ایدگز ویانلرندن برطرفه کیدگز، آنلره ایسه سکوت قدر شفالی جواب اولماز.

٦٣ — لطیفه سویله‌مك اولدیغگزده سوزگزی آیتمازدن الك کولمه‌گز، سوزگزنی ایتدگکز صوك هم کولمازگه طرشگز.

٦٤ — سویله‌شدکگزده یالان سویلمه‌گز، غیبت ایتمه‌گز، سوز یورتمه‌گز، کشی‌سوزنی آرتدروب کوچرمه‌گز، اولومی‌یالان سویله‌مکدن آرتق کورگز، درست سوزلی خاتونلر، الك حرمتلی خاتونلر، بلکه الك حرمتلی انسانلر ایدکنی اونوتمه‌گز، یاکلش سویله‌دککزی بیلدکگزده خطاکزی اقرار ایله‌گز.

٦٥ — سویله دککز وقت آند ایچمه‌گز، «درست سویله یورم» دیمه‌گز، بلکه بونلره هیچ مرتکب اولمادیغکزحالك اوزانصافکز ایله درست سویله‌گز، آند ایچمك و «چن درست سویله‌یورم» دیمك یالانچیلر علامتیدر.

٦٦ — هرایشندکگزی‌سویلمه‌گز، سوزگزی آرتق‌اوزون‌ایلمه‌گز،

ضرورت اولمادیغنده قایغولی سوزلری کوچرمه‌گز، وهیچ کیمه اورنسز قارشو سویلمه‌گز، کندیکزدن وباشقه‌لردن شکایت ایدوب، بر طوتاشدن موگراب اوطورمه‌گز، آشغوب آچولنمه‌گز.

٦٧ — اوز اوزگزی مدح ایلمه‌گز، اوزگزه کرك دگل سوزلره قاتشمه‌گز، چیت کیمسه‌لر سرلرنی تفتیش ایدوب یورمه‌گز، ایکی کیمسه سویله‌شدکده آره‌لرینه واروب کرمه‌گز، اوزگزه امانت ایدلن سرلری شریعت رخصتندن باشقه یرده اصلا فاش ایتمه‌گز.

٦٨ — یرکه واستینه‌لرکه توکرمه‌گز، بلکه بونك ایچون یانکزده آق وکچکنه هم غایتده پاك اولان بورن یاولقی یورتکز، یازدیغکز وتکو تککدکز، یاکه قایچی ایله نرسه کیسدکز وقت، دیلکزی تبرتمه‌گز، ایرنلرکزی بورغاله‌مکز، باشکزی برطرفه آوشدروچان اولمه‌گز.

٦٩ — طهارت آلدیغکزده، وآشادیغکز صوگنده هر برمرتبه‌سنده آغزلرگزی محکم تمیزله‌گز، مسواکله‌گز، ایچنده وتش آره‌لرنده هیچ برنرسه قالدرمه‌گز.

١١

بورن ادبلری

٧٠ — اللرکز ایله بورنکزی طوتوب اوطورمه‌گز، بارماقلرکز ایله قازنمه‌گز. یالانغاچ الکز ایله، یاکه کیوملرکزك برر اورنی ایله بورن سگرمه‌گز، بلکه بورن سگرر ایچون یانکزده بورن یاولغی بولندرگز، کشی یاولغنی طوتمه‌گز.

٧١ — آشادیغکز وقت بورن سگرمك لازم اولسه، باشکزی بر

طرفه چویرکز، داوشسزغنه سکرگز، یاولقلری آدملر کوزی اوکنده طوتمه‌گز، توچکردکگزده هم بویله ایله‌گز.

٧٢ — هواده اوچوب یورمکده اولان میقروبلر کروب اورناشماسون ایچون، طهارت آلدیغکز وخصوصا غسل ایندکگز وقتلرده بورنلرگزی یخشی یووگز وهیچ بالقاولنمای تمیزله‌گز.

١٢

❋ قولاق ادبلری ❋

٧٣ — قولاقلرگزی یمان سوزلر ایشتمکدن صاقلاگز، غیبت ونمیمت کبی شریعتده حرام اولان سوزلری دکلامه‌گز، اگرده بونلر سویله‌وچی بیوك کیمسه‌لر اولسه، رضا دکل ایدکگزی، یوزگز ایله بیلدروب تیك اوطورگز. ضرر اولمازلغنی بیلور اولسه‌گز بر طرفه کیدوب ومجلسدن چقوب طورگز، اگرده ایبدشلرگز اولسه ادب ایله نصیحت ایدگز، «هر کیمده بر تورلی کمچیلك اولور، بزم کمچیلکمز بلکه دخی آرتقدر» کبی سوزلر دییوگز، اگرده کچوکلر اولور ایسه شفقت اوزرنده منع ایله‌گز.

٧٤ — قولاقلرگزی خصوصا اویقودن قالقدیغکز وقت، صاف صو ایله یووب تمیزله‌گز، طوزان اویالاتوب، وقارالنوب یورتمکدن البته صاقلانکز.

٧٥ — الوغ وآور آلقه‌لر آصوب قولاقلرگزی بوزمه‌گز، یاکه بتونلای کیمه‌گز. ضرورت اولمادیغنده، هوا کرمکدن منع ایدر درجه‌ده قالون شاللر اوراب اوطورمه‌گز.

٧٦ — قاتیغ داوشلر قولاقغه ضررلی اولدیغی ایچون، ممکن قدر

يراق طورگز، ضرورت اولمادیغنده وياكه طبيب بيورماديغنده قولاقلرگزه مامق طولدروب يورمه‌گز.

١٣

❋ ال ادبلری ❋

٧٧ — خلق حضورنده اللرگزی چایمه‌گز، اووشدرمه‌گز، سویله‌دکگز وقت بوتامه‌گز، شاردلتمه‌گز، یوزگزه قویمه‌گز، ساچگز وباشقه یرلرگز ایله اویناب اوطورمه‌گز.

٧٨ — هر بر پچراق ومایلی نرسه‌لر طوتدیغگزده اللرگزی یووگز، سولکی ایله یغشی سورتگز، یووش حاللرنچه کیوم، کتاب، یاكه باشقه نرسه‌لر طوتمه‌گز.

٧٩ — طرناقلرگزی کشی کوزی اوکنده کیسمه‌گز، طرناقلرگز آستنه ییولمش کرلری تمیزله‌گز، طرناقلرگزی اوسدروب یورتمه‌گز، کیسدکگز صوك هم طوغری کلن بر یره تاشلامه‌گز، بلكه تندن آیرلغان وآلنغان طرناق وتوکلری بریره ییوب، صوکره توپراق آستینه کومگز.

٨٠ — باره‌اقلرگزی یوزك وبالداق ایله طولدرمه‌گز، بر ونهایت ایکی عدد ایله کفایه‌لنگز، اوشنداق بیلاکلرگزه قات قات اوله‌رق بیله‌زکلر کیمه‌گز.

١٤

ساچ ادبلری

٨١ — ساچلرگزی، کر وتوزان وباشقه نرسه‌لردن صاف وتمیز

يورتكز. هركون تاراكز، كويدرمه‌كز، بوتورماكز، طبيعى حالنى بوزمه‌كز.

٨٢ — ساچكزى تربيه‌لب اورمادكز حالده هيچ كيمك زيارتنه كتمه‌كز، قوناقلر حضورينه چقمه‌كز. هرحالده شريعت درست كورميه‌چك كيمسه‌لره كوسترمه‌كز.

٨٣ — اوردكز وقت آرتق طغزلمه‌كز، باشقه‌لرك ساچلرنى قوشوب آسمه‌كز، ساچ اوچينه الوغ تنكه وياكه آورنرسه‌لر تاقمه‌كز.

١٥

✳ باش ادبلرى ✳

٨٤ — باشكزى عادتدن طش توبان وياكه برطرفه صالمه‌كز، السكزايله باشكزه تايانمه‌كز، خلق حضورنده قاشمه‌كز.

٨٥ — قش كوننده برمقدار اسسى وياى كوننده بر آز صالقون اولان صوايله هيچ اولماديغنده آطنه‌ده برمرتبه صابونلاب يووكز يودقكز صوك، برمقدار طورماى صالقون هواغه‌چقمه‌كز.

٨٦ — يوونمق اولديغكزده، آشاديغكز صوك اوچ ساعت‌مقدارى صبرايدكز، يووندقدن صوك بخشى قورتكز هم تيزلك اوزرنده كيوملركزى كيوكز. قزوكونلرده يوز، ال، آياقلركزى كرب‌مرتبه يووكز.

١٦

اوطورمق ادبلرى

٨٧ — اوطورديغكزده، ضرورت اولمازايسه، تايانمه‌كز، بوكلمه‌كز

یاتمه‌گز، بلکه دوب دوز اوله‌رق، اوطورگز.

۸۸ — سویله‌شدکگز کیمسه‌که السکری قوبمه‌گز ، بر آیاغگزی ایکنجیسی اوستینه صالمه‌گز. آیاق قوللرگز ایله اوینامه‌گز.

۸۹ — اوقودیغگز ویازدیغگز وقتلر گوزگز ایل کتاب وکاغد آره‌سنی برقاریشدن آزقویمه‌گز. گوکرگز ایله اوستال که تمام تاپانمه‌گز، اعضالرگزه ضرر کتورماز روش ایله اوطوررغه عادتله‌نگز.

۱۷

یورمك ادبلری

۹۰ — یوردکگز وقت بیك آشقمه‌گز، یوگرمه‌گز، یاکه بیك آقرون یورمه‌گز، یولده اولان کیمسه‌لرنی اتوب تورتمه‌گز، تنلرگزی سلکتمه‌گز، اللرگزی بوتامه‌گز، عادتدن طش قچقروب سویلشمه‌گز قاه! قاه!، که! که! که! ایدوب کولشمه‌گز، اللرگزی کیسه‌لرگزه قویمه‌گز.

۹۱ — آیاقلرگزی سوره‌مه‌گز اوستره‌مه‌گز، یاق یاقگزه قارانمه‌گز، کشیلردن کولوب قالمه‌گز، برکیمسه‌یی مسخره ایدوب آنك کبی اولوب، کوسترمه‌گز.

۱۸

اویقو ادبلری

۹۲ — یاته‌چق اورنگزی اوزگز یاپگز، توزان ویووشلك کبی نرسه‌لردن پاکله‌گز، طوردیغگز وقت اوزگز بیوب قویگز.

٩٣ — ممكن اولدیغنك اویقوگزی ترتیب اوزرنك قیلوگز، ایرته یاتوب ایرته طورگلکز یعنی طقوز ساعتدن کچکمای اویوگز، وآلتی ساعتدن کچکمای طورکز. ووقتنك اولنه‌چق اویقونی قالدرمق سلامتسزلکه سبب اوله‌چغندن، عادت وقتندن کچکدرمازکه طرشوگز. یارم تون اوّلنك اولان برساعت اویقو، یارم تون صوگنك اولان ایکی ساعت اویقویه برابردر دینلمش سوزی اونوتمه‌گز.

٩٤ — چالقان یاتماقك یمان دوشلر کورلدکی وباصدرلمق دیگان نرسه‌لر اولدیغی ایچون؛ یوزتوبان یاتمق بوزوق هوا صولارغه‌سبب اولدیغی ایچون، یانکز ایله یاتکز.

٩٥ — ضرورت اولمادیغنده بربولمه‌ده کوب کیمسه اوله‌رق بیولوب یاتمه‌گز، وصالقوندن صاقلانمق ایچون اوسنگزه برشیء یابکز، اویقو وقتلرنك ترزه‌لری آچق حالنك قالدرمه‌گز.

٩٦ — اویودیغکز وقت، ایزو باولرگزی چیشوگز، طغز بالداقلرگز اولسه صالگز، کیوملرگزی قسان حالنك قویمه‌گز، قان یورمکدن منع ایلچك شیء اولماسون، ضررلیدر.

٩٧ — اویقو بولمه‌سنده خوشبوی، ساچك وگللر بولندرمه‌گز. یاتمازدن مقدم هم قالقدیغکز وقت (یای کونی اولسه) تره‌زه‌لری آچوب هواسنی یاکارتکز، اویقو بولمه‌سنده پاکا وصاف هوا اولمه‌سی لازمدر.

٩٨ — حسرت وقایغولی وقتلرده اویقولامق ایچون بر مقدار کوکلکز راحتلنمکنی صبر ایدوب کوتکز. معلگز طولی وقتده هم اویومه‌گز، بلکه آشکز سگوگانچه صبر ایله گز.

۱۹

* آشامق و ایچمك ادبلری *

۹۹ — تربیه‌لی قزلر ایله تربیه سز قزلر، آش یانده‌ معلوم اولنه‌چغندن خبردار اولوب، آشادیغکز وقت ادب اوزرنده اولکز.

۱۰۰ — آش یانینه جمله کشی اوطوردیغندن صوك اوزکزه موافق اولان اورنه انصاف اوزرنده اوطورکز.

۱۰۱ — آشارغه اوطوردیغکزده آش نرسه‌لری ایله اوینامه‌کز. تنکزی قاشیمه‌کز، آش یاولقغه بیك یاقین‌ده بیك یراق‌ده اولمه‌کز، لسکز ایله تایانمه‌کز، طوغری اوطوروب، آشادیغکز وقت آشار ایچون برقدر باشکزی توبان ایله‌کز. اوك الکز ایله آشاکز.

۱۰۲ — دستمالنی‌تزلرکزه‌قویکز، لکن‌بو دستماللره‌تیر سورتمه‌کز، بورن سکرمه‌کز، الك الك بسم‌الله .. اوقوکز، صوکره آشارغه‌باشلاکز.

۱۰۳ — آشادیغکز وقت قومسزلانمه‌کز، برینی یخشی چاینااب یوتمازدن الك ایکنچیسنی آغزکزغه آلمه‌کز، آغز طولدروب‌قابمه‌کز، قاشیغکزی تاباقنك هر طرفنه یورتمه‌کز.

۱۰۴ — آشالاچق‌نرسه‌لری آقتارمه‌کز، برینی قویوب ایکنچینی صایلامه‌کز، یانکزده اولان خاتون وقزلره اوکغایسزلق ایله‌کز.

۱۰۵ — الوغلر مجلسی اولمادیغنده ایبدشلرکز ایله ادب اوزرنده صبرلق ایله سویله شکز، لکن سوز یارشدرمه‌کز. حسرتلی سوزلر سویلشمه‌کز، اوزکزك آشامقکزدن وباشقه‌لرك آشامقلرندن هیچ سوز چقارمه‌کز.

۱۰۶ — قوناقده اولدیغکز وقت آشارغه یاکه چای ایچارکه، او اباسی اوتنسه، وقتکز اولسه سوزلرنی قبول ایدکز، وقتکز اولماز ایسه اوزاوزکزی کوچلمه‌کز، بلکه: «رحمت! تشکر ایدرم!»

کبی ملایم سوزلر ایله جواب ویرگز.

١٠٧— برکیمسه صورمش صونی آلك اوله‌رق سز آلوب ایچمه‌گز، صو ایچدیککز وقت داوشسز وادب ایله آغزگزده نرسه یوق وقتده ایچکز، صوڭره دسته‌الکز ایله آغزگزی سورتکز.

١٠٨— قوناقده اولدیغکز وقت: «بن بونی یاراتمیورم» دیمك کبی سوزلر سویله‌مای، بلکه: «آرزوم یوق» کبی سوزلر ایله گوزل عذر کوسترگز، ونعمتلرك خوش ایدکنی آکلاتکز.

١٠٩— باشقه‌لری چاقردیغکز وقت نعمتلرگزی مدح ایتمه‌گز، آشاڭز ایچکز دیه قسنامه‌گز. کشینك اویالوب آرتق آشاوینه سبب اولمه‌گز. قوناقلری قسناوق آنلرك راحتلرنی بیبارمك ایدکنی اونوتمه‌گز.

١١٠— آشادیغکز وقت کوکل بولانمق، قوصاسی کلمك، قاقرق توکرك، وباشقه ایگرنچ وکوکل بولانمه‌سینه سبب اوله‌جق شیلری اصلا سویلنمه‌گز.

١١١— قول سورترکه، اوزی ایچون حاضرلنگان پاك وبخشی دسته‌اللر حاضرله‌گز، کولماك وباشقه کیوملردن آلنغان چوپرك کیساکلرنی، زنهار قوناقلر، وآش حضورینه چقارمه‌گز.

١١٢— قاز، اوردك، کورکه، ایت وکوماچ کبی نرسه‌لرك جمله‌سنی قوناقلر حضورینه طوراب واقلاب چقارگز. قوناقلر حضورنده بونلرنی طوراتوب، بهالی عمرلری اسراف ایتدرمه‌گز ومجلسده اولانلرنی بیزار ایدوب کوندرمه‌گز.

١١٣— اللرگزده بتچه، قچو، جراحت وجراحت اثرلری اولدیغی حالده ایت طوراه‌گز، ومجلسنی اداره ایتمه‌گز (تابنچی اولمه‌گز).

١١٤— آشادیغکزدن صوڭ اللرگزی، آغزگزی صو وصابون ایله بخشی یووگز ودستمال ایله سورتکز، تش آره‌لرگزده نرسه‌قالدرمه‌گز،

یوونور ایچون باشقه‌لر ایله طغزلاشمه‌گز، بوشاغانلرنی کوتوب طورگز.

١١٥— پشمگان یمشلرنی، خصوصا قزو کونلرده مایلی آشلرنی آرتق آشامه‌گز، هیچ وقتده اوست اوستینه هم وقتلی وقتسز آشارغه عادتلنمه‌گز، آغزه آلمش شیلری تمام چاینه‌گز.

١١٦— کامل آچقمای طوروب، اوشنداق قاتیغ شادلق وحسرت وقتلرنده آشامه‌گز، آشادیغکز وقت اوسنوگزده تار وقسان کیوملر بولندرمه‌گز، آچلق خسته‌لکی بندکندن صوك طوقتالوب، ایچکز طولدیغنی یعنی اشتهاگز بندکنی کوتمه‌گز، بوشیٔ سلامتلك ایچون الوغ برسببدر، هیچ وقت اونوتمه‌گز.

١١٧— آشادیغکز وقت بیك آشقمه‌گز، وبیك آقرونده‌اولمه‌گز، وآشادیغکز صوك برمقدار اوتمای طوروب صو ایچمه‌گز.

١١٨— ایچه‌سیکز کلدکنده بالچقلی، قوملی، قویرق صو، هم کول صولری وبوزلی صولر دکل، بلکه صاف صولر ایچکز.

٣٠

﴿ چای ایچمك ادبلری ﴾

١١٩— قوناق حضورینه چقارله‌چق چای اسبابلرینك، کرسز، توزانسز، غایتده صاف وپاکیزه اولمه‌سینه دقت ایدگز، سماوارگزی تمیزلب، کل، کومر، کبی شیلردن پاکله‌گز.

١٢٠— کوکرکان وطوتقغان پچاقلر ایله لیمون کیسمه‌گز، لیمونی قالون وایری طورامه‌گز، خواجه‌لر اخلاص ایله اوتونوب ایتمکان‌مدته قوناقغه واردیغکزده، چای یانندهاولان افلیسون، آلما، وباشقه یمشلری کیسه‌گزه صالوب کتمه‌گز.

١٢١— ایچلککز وقت چاینك چوپلرنی تارییاقه‌گزه صالمای، بلکه بوه‌ری واستکان توبنه صغوب قالدرگز، چایـــکزی هم داوشسز وشاپرداتمای ایچکز، بیوکلرحضورنده آنلردن الك ایچرکه باشلامه‌گز، تاریلقه‌گزی ایکی قولـکز ایله طوتمه‌گز، ضرورت اولمادیغنده صول قولکز ایله ایچمه‌گز.

١٢٢— چای بورتکارنی چاینك‌که صالمازدن الك، قایناغان صو ایله چاینکنی چایقاب برمرتبه قایناـارلاب توکگز، وچای بورتکاری صالندیغندن صوك قایناب طورغان صونی قزو چاینیك‌که یبارگز. چای ایچه‌کده اولان شـرطلرك الك الوغلری اوشبو ایکی تورلی شرط اولدیغندن بونلر حقنده اصلا یالقاولق ایتمه‌گز.

١٢٣— چاینك الك فائده‌لی ماده‌سی، صووندیغی ایله‌اوچدیغندن، چینیاقغه صالدیغندن صوك اوچ دورت دقیقه‌دن آرتق طوتمای‌ایچکز، وصووندیغنی کوتمه‌گز. لکن بیك قاینار‌ه لنچه‌ده ایچرکه کرشمه‌گز.

١٢٤— قوناقده اولدیغکزده چای یاننده اولان بال، ۋارینیه (مُرَبّا) نی قاتیق مثالنده آشامه‌گز، قالاق طولدروب آلمه‌گز، آش یاولقغه تامزمه‌گز؛ حاضرلنکان بولســه واق صاوتلرغه بولوب آلکز (شـهربرلرنده بویله عادت واردر)، حاضرلنمکان بولسه قالاق ایله، آغزماز روشده گنه آلکز.

١٢٥— چای‌یاننه کوبسی‌زینت‌ایچون قویلمش نرسه‌لری، قوناقغه واردیغکز وقت ایکمك اورنینه آشامه‌گز، بلکه مخصوص آشار ایچون قویلانلری تناول ایله‌گز، وباشقه‌لرنی صاقلق ایله آلـکز.

١٢٦— چای یاننده قویماق ومایلی آشلر اولسه، کیوملرگزکه تامزمه‌گز، اللرگزی مایلامه‌گز، مایلی قوللرگزی کیوملرگزه وچینوکلرگزه سورتمه‌گز، هرنه ایسه تمیز وصاف روشده اولکز.

٢١

کیوم ادبلری

۱۲۷— تربیه‌سزلکه ویاکه اسراف ایدوچیلره خاص اولان کیوملری کیمه‌گز، بلکه خلق کورنده مرغوب، یات هم کولانچ دگل کیوملری‌ واوزون عمرلی اولان نرسه‌لری اختیار ایدگز، کیوم طوغروسنده هیچ کیم ایله یارشمه‌گز، کشی ایله یارشمق (کیوم طوغروسنده) الوغ بر بلا ایدکندن اگاه اولگز.

۱۲۸— کیوملرگزی کرلی یورتمه‌گز، خلق سویلی دیه موده سویلمه‌گز، موده‌غه اسیر اولمه‌گز، هرکیم طرفندن خوش کورلمکده اولان تکلفسز کیوملری کیوب، موده‌نی اوزگزه اسیر ایدگز.

۱۲۹— اوزگزه، حال ودرجه‌گزه مناسب دگل کیوملری حتی قدرتگز یتسه‌ده کیمه‌گز، بیوك عائله‌لر وبایلر عادتنچه کیونورکه کوچلنمه‌گز، وقزقمه‌گز. قزلرك اك سیوملی اولانلری عادتی کیوملری صاف وتمیز کیمکده اولانلریدر.

۱۳۰— باشقه‌لرك کیوملرنی کیمه‌گز، ممکن اولدیغنده اوز کیوملرگزی باشقه‌لره کیدرمکز‌، باشقه‌لرك صاف وتمیز کیوملرینه قزقمه‌گز، بلکه اوز کیوملرگزی صاف وتمیز یورتکز.

۱۳۱— موینلرگزغه کموش تنکه تزلمش قاموت کیمه‌گز‌ ساچلرگزه آغر چولپی وتنکه‌لر تاقمه‌گز، آشادیغگز وقت قشقی وطشقی کیوملرگزی صالوب اوطورگز.

۱۳۲— اوسنوگزدن صالدیغگز صوك‌ کیوملرگزی آنده بونده خصوصا یووش وپچرانغان کیوملرگزی تاشلامه‌گز، بلکه یخشی‌توروب، وکیبدروب، بیلکولی اورنلرینه قویگز.

٣٢

زينت ادبلری

١٣٣— قزلره زينتلنورکه درست ايدکنی دليل طوتوبده ،
عمرکزی زينتلنوب کچرمه‌کز، بوتلره تابنوچيلر مثالنه بر طوتاشدن
کوزکی تيره سنده يورمه‌کز، خاتون وقزلرك مبتليلری، اك تکلفسز
وتربيه‌لی اولانلری ايدکنی بيلوکز.

١٣٤— سلامتلکه ضررلی ، دين وعقله خلاف اولان زينتلردن
يراق اولکز، کنديکزی وقارلی وخلق آره سنده اعتبارلی ايده‌چك
روش ايله ملايم صورتده زينتلنوکز.

١٣٥— ادبسز خاتونلر مثالنده يوزلرکزه ، ايرنلرکزه ، آق وقزل
بوياولر سورتمه‌کز، قاشلرکزی يولقمه‌کز، قاشلرکزی ، تشلرکزی
قاراغه بويامه‌کز.

١٣٦— بيلا کلرکزی ، موينلرکزی ، کوکرکلرکزی ، آچق
يورتمه‌کز، ساچلرکزی ويالان حالده آياقلرکزی چيتلره کوسترمه‌کز،
بوشيلره ايسه مبارك دينمزك مساعده‌سی يوق ايدکنی اونوتمه‌کز.

١٣٧— تار وقسان کيوملر قان يورملکينه ضرر ايتدکلردن ، بر آز
ايرکن کيوملر کيوکز، لکن ايرکن کيمك اولوب عادتدن طش ايرکنلری
کيوب چومله صفتنده اولوب ، يورمه‌کز ، هر نرسه‌نك عادتچه‌سی بخشی
ايدکنده شبهه ايتمه‌کز. آل يابمه باولرنی وغيری بونك کبی نرسه‌لری
آرتق قسوب باغلامه‌کز، اما زنهار کارسيت کيمه‌کز.

١٣٨— ممکن اولديغنده تن اوستونده اولکی قاتده اوله‌چق
کيوملری آق کيندرلردن بولوندرکز ، اکرده اوزکز صوغوب کيندر
يصاب کيار اولسه‌کز بيکرك کوزل اولور.

١٣٩— ضرورت اولماديغنده باشکزه بورك کيمه‌کز ، باشکزی

اسسی یورتمه‌گز؛ یوزگزه پرده قویدیغکزده طن یوری آلمازاق روشه بیلك قالون؛ یاکه آپ آچق کوسترو ب طورراق روشه بیلك سیراك ترسه‌لردن قویمای؛ بلکه اورتاچه اولاننی قویکز. آیاقلرگزی صووقدن صاقلاگز ممکن قدر بیلی یورتکز؛ اوشتمه‌گز.

۲۳

ریاضت ادبلری

۱۴۰— ریاضت؛ سگرلری واینلرنی حرکتلندرر؛ قانلری یورتور؛ اشتهانی قوتلندرر، هضمی ینکللشدرر، بناءً علیه مناسب وقتی وزمانی ایله ادب اوزرنده ریاضت هم ایله‌گز؛ یایاو یورمك، تن خدمتلری ایتمك، جناب اللهك فرض ایلمش اولان نمازلرنی اوقومق جمله‌سی ریاضتدر.

۱۴۱— اوینادیغکز وقت؛ اوزگزه موافق وادبلرگه خلاف دکل روشچه اویناگز؛ شریعت قاشنده بوزوق صانالغان مجلسلرگه وارمه‌گز.

۱۴۲— اوینلری یالـگز برقدر کوکل آچار ایچون‌گنه اویناب، صوڭره شغلـگزه کرشوگز. بتون وقتگزی اوینه فدا ایتمه‌گز، اوین وقتنده تربیه‌سز قزلر مثالنده قچقرشوب باقرمه‌گز، مزاح سویلشمه‌گز، بربرگزی مسخره ایدشمه‌گز، آچولانشمه‌گز، واوین وقتنده اولان سوزلری وحاللری صوڭندن شکایت ایدوب سویله‌ب یورمه‌گز.

۱۴۳— تربیه‌سز وعقلسز قزلر ایله اوینامه‌گز، آنلر ایله دوست وبیلش اولمه‌گز، یوررگه کرکلی اولان اوینلرده آشکز سگدکنی کوتکز، اویناب تنلرگز قزدیغنده صالقون نرسه‌لر ایچمه‌گز، وصالقون اورنلرده طورمه‌گز.

۲٤

✻ زیارت ادبلری ✻

۱۴۴— یاقینلرگزی زیارت ایده‌چك اولدیغکزده آرتق ضرورت یاکه محکم وآیرم دوستلقکز اولماز ایسه، آنلرك اشسزرك وقتلرنی اختیار ایدگز، چونکه کشینك اشنی قالدرتمق ادبه خلافدر.

۱۴۵— کرلی کیوملرگز واش کیوملری ایله زیارت ایتمه‌کز، قوناقلر یانینه هم چقمه‌گز، بلکه بواشلرك صاف ونظیف صورتله اولمه‌سینه دقت ایدگز. ناگاه بویله بر غفلت وقتنده بری گلوب کرر ایسه، لطیف سوز ایله اعتذار ایدگز. اوشنداق، مسافرلرگزدن آرتق صورتده کیونمه‌گز.

۱۴۶— مجلسلره واردیغکزده، واروب کردکز ایله طش کیوملرگزی صالوب قویکز، مجلسه‌یبولمش کیمسه‌لرك اك الوغلرندن باشلاب اك کچوکلرینه قدر ترتیبچه کورشکز، ایسانلشوگز. کوب کشی اولدیغی وقت بر باشدن باشلاب کورشه بارمق هم مناسبدر. بیوکلر حضورنده غایت ادبلی بر حالده اوطورگز.

۱۴۷— قوناق کلدکنده آچق یوز ایله قارشو آلیکز، تیوشلی اورنغه یرلشدرگز، اگرده بیوك بر کیمسه ایسه کلدکی ایچون تشکر ایدگز وممکن اولور ایسه زیارتنی قارشو قایتارگز.

۱۴۸— زیارت ایتدکگز اوده، اواسبابلری ایله اوینامه‌کز، کتابلری آقتارمه‌گز، نرسه‌لرنی طوتمه‌گز، آولاق اورنلرینه خصوصا اویقو بولمه‌لرینه اوزلیکزدن کروب یوره‌گز.

۱۴۹— زیارتنه واردیغکز ذات، بر نرسه یازمق یاکه اوقومق ایله شغللنور ایسه، نه اوقودیغی ونه یازدیغنی صورمه‌گز.

۱۵۰— کرگلی بر نرسه اوقودیغکز ویازدیغکز وقت بر رکیمسه‌ز یارتکزه کلور ایسه: «سزلره زحمت اولماز ایسه اشمی تمام ایدر ایدم!» دیه عذر ایله‌گز.

۱۵۱— خسته‌لر حالنی صورمیه واردیغکز وقت، اوزاق طورمه‌گز. قایغولی صورت ایله آز سویله‌گز، خسته‌نی کویندره‌چك نرسه‌لر سویله‌مکدن صاقله‌نکز واصلا شلته ایلمه‌گز، خاطرنی قرمه‌گز.

۱۵۲— شکایتلری اولسه دکلاگز، یومشاق سوزلر ایله حسرت قزونی سوندرگه طرشوگز، ممکن قدر قورقولرنی بیبارگز. سلامتلیکی ایچون طشکز وایچکز ایله اخلاص دعا ایدگز.

١٥٣ — تعزیه ایچون واردیغکزده ، اوسنکزی زینتلمای ، عادتی روشچه وارگز ، حسرتلی صفتده اولنکز ، کولمه‌گز ، لطیفه (اوین ومزاح) سویلمه‌گز .
١٥٤ — قوناقلری ، اولرینه قایتوب کیتدکلری وقت ، شول زمان ویرك عرف وعادتی اوزرینه اوزاتوب قالکز .

٢٥

خسته‌لری باقمق ادبی

١٥٥ — بنون عمرگز ، قزلق ، خاتونلق ، آنالق ، دیبولمش اولان اوچ حالدن عبارت اولدیغی ، وخسته‌لری باقمق خدمتی هم بو حالده اولان کیمسه‌لرك خدمتی اولدیغندن ، بو خدمتلری اعتبار اوزرنده ادا ایدگز .
١٥٦ — خسته‌لرك یانلرنده ، هروقت امرلرینه منتظر اوله‌رق خدمتلرنده طورگز ، جزئی صورتده اولان سوزلرینه قولاق صالکز ، آرزولرنی درحال اجرا ایدگز ، هیچ آورایه‌ای اوزون کیچه‌لری آنلرك خدمتلرنده کچرگز .
١٥٧ — خسته‌لره سوز سویله‌دککز وقت ، بالاره سویلر روشنده سویله‌گز ، طرفلرندن قاتیغ سوز وشلته‌لر ایشدر ایسه‌گز صبر ایله‌گز . حضورلرنده داوشلانمه‌گز ، کوکللری بوزاچق سوزلری وحسرتلی خبرلری سویلمه‌گز .
١٥٨ — خسته‌لری ممکن قدر صاف وپاك طوتارغه طرشکز ، طبیب منع ایتمادکی صورتده کولماکلرنی تیز تیز آلماشدرگز ، کولماکلرنی صالقون حالنچه دکل بلکه بیلی ایدوب کیدرگز . یاتمقده اولان بولمه هواسنی صاف حالنچه طوتارغه طرشکز .

٢٦

✻ دین ادبلری ✻

١٥٩ — بنون عالمی یارادمش اولان الله‌تعالی حضرتینك امرلرنی ، کل نرسه‌دن آرتق کوروب سوگز ، حالکزدن کلدکی قدر فرض

عبادتلری اوز وقتلرننك اوته‌گز، منع ایلمش شیلرندن طیولسکز، بیلوگزکه دنیا و آخرت خصوصا قیامت کوننك صغناچق یرمز یالسکز الله تعالی حضرتینك مرحمتیدر.

١٦٠— پیغمبرلرك هر برنی چن کوکل ایله سوکز، آنلرك جناب اللهك کناهسز بنده‌لری، وحرمتلو بیوك ایلچیلری ایدکنی بغشی بیلوگز.

١٦١— حلال وحراملری بیان ایلمش، آخرت عالمینه واره‌چق یولمز اولان اسلام دیننه کامل اخلاص ومحبتگز ایله یابشکز، هر برفضیلت دین بناسی ایچنده اولوب، دین، هر حسرتلرمزده یاردمچی وهر تارلقلرده ایچلرمزی ایرکنلندروچی ایدکنی اوزکز تجربه ایدکز.

١٦٢— جناب الله حضورننك، کمچیلك اوزرننك خدمتده طوردیغکزی خاطرلب، عبادت وقتلرننك ادب وانصاف اوزرنده اولسکز، هر وقت کوکلکز ایله توبه ایدکز، ضعیف قللر ایدکمزی اونوتمه‌گز.

١٦٣— هرکس ایله کوزل ترکلك ایدکز، هرکس حقننك مرحمتلی اولسکز، هرکیمه خیرخواه اولسکز، هیچ شیء ایچون اوز اوزکزی بیلماز درجه‌سنده قایغورمه‌گز وآچولانمه‌گز، هرنرسه‌نك کوزل طرفنی آلغه آلسکز، هرکیمه خوش کورنورگه طرشسکز، هر وقت کوللر یوز ایله اولسکز، نصیحت ایدوچی کیم اولورسه‌ده اولسون قولاق صالسکز «بغشی کیمسه کشی سوزندن عبرت آلور» دینلمش سوزدن غافل اولمه‌گز.

١٦٤— آتا وآنالرگز، ابی وبابالرگز، طوغمه وقارنداشلرگز، قیامت کوننه قدر کله‌چك بالا وتارماقلرگز ایچون، اسلام دینی اوزرنده دنیادن کیچمك میسر اولمقی حقنده هر وقت خصوصا کوکل یوقاردیغی چاقلرده جناب اللهه دعاء ایدکز. اسلام دینی اوزرنده اخرته کیدن کیمسه اك بختلو واك مسعود کیمسه ایدکنی هر وقت خاطرله کز. الله تعالی حضرتلری بویله بیوك دولت ایله جمله‌مزی بختیار ایلیه‌ا.

٢٧

اك قيمتلى واك صوك نصيحت

١٦٥ — مبارك دينكزه ضرر كتورماز، اخلاقكزى بوزماز، قزاق، خاتونلق، آنالق وظيفه‌لرينه كه‌چيلك ايتماز؛ وبيلدكلركز ايله تكبرلك ايلماز، شرطيله؛ نه اولسه‌ده اولسون اوقوكز، ونه اولسه‌ده اولسون اوكرنكز، ونه اولسه‌ده اولسون بيلوكز، هيچ كيم حضورنده عيبلو اولمازسز، وبروقت اوكنمازسز، بلكه كنديكز، آتا وآنا هم جمله قارنداش وقبيله، قوم وملت ايچون الوغ برشرف كسب ايتمش، وبيوك يادكار قالدرمش اولورسز.

(صوك)

(رضاالدين بن فخرالدين)

لَسْنَا وان كَرُمَتْ اَوائلُنا * يوماً على الاحساب نَتَّكِلُ

نَبْنِى كما كانَتْ اوائلُنا * نَبْنِى ونَفْعَلُ مثلَ مافَعَلُوا